

Hrabáková, Zora

**Konference "Alternativní spiritualita: New Age, (novo)pohanství,
(neo)šamanismus", 19.-20.10.2023, Praha**

Religio. 2024, vol. 32, iss. 1, pp. 197-201

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/Rel2024-38036>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79949>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 14. 06. 2024

Version: 20240606

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Konference „Alternativní spiritualita: New Age, (novo)pohanství, (neo)šamanismus“, 19. - 20. 10. 2023, Praha

ZORA HRABÁKOVÁ

Ve dnech 19. - 20. října 2023 se v Praze pod záštitou Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy (UK) konala konference o hnutí New Age, alternativní spiritualitě, neošamanismu a dalších souvisejících tématech náboženského života současnosti. Celkem devatenáct příspěvateľů a příspěvatelek z akademických pracovišť po celém Česku a několik desítek návštěvníků zde mělo prostor k diskusi nad ústředními i okrajovějšími tématy religionistického bádání o současné alternativní spiritualitě s exkurzy do geografie, sociologie, práva, psychologické praxe, ale i kvantové fyziky a umělecké tvorby.

Na úvod promluvil děkan fakulty Jiří Voegel, který ve svém proslovu připomenul význam a rostoucí potřebu akademického bádání v této oblasti. Tato potřeba je o to větší právě v České republice, kde jsou oficiální církve dlouhodobě v neoblíbě, zatímco alternativní formy religiozity nacházejí stále nové příznivce, ale i charismatické vůdčí osobnosti. Tuto skutečnost potvrdila také hlavní pořadatelka konference Zuzana Marie Kostičová. Ta ve svém uvítacím slově uvedla, že dle posledních statistik se k alternativní spiritualitě přiklání až 50 % Čechů, přičemž spirituální témata již takřka volně proplouvají veřejným prostorem i popkulturou a jsou v povědomí většiny obyvatel.

Postupné upevňování alternativní spirituality v českém prostředí reflektoval Zdeněk Vojtíšek z Husitské teologické fakulty UK v prvním konferenčním příspěvku s názvem „Proměna hnutí Nového věku od 90. let do současnosti“. Dle jeho rozsáhlých pozorování a dlouholetých zkušeností v této oblasti je většina prvotních témat 90. let již pevně zakotvena v milieu alternativní spirituality. Dříve se česká alternativní spiritualita soustředila zejména na zdravý životní styl a nejrůznější formy alternativního léčení od ájurvédy po energeticky nabitě symboly na obálkách časopisů.

Religio: Revue pro religionistiku 32/1, 2024, 197-201.

<https://doi.org/10.5817/Rel2024-38036>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Některá témata či spíše způsoby jejich prezentace byly již překonány a nahrazeny novými praktikami, ale řada z nich dnes zažívá svůj revival, jsou dále rozšiřována a vzájemně kombinována s novějšími koncepcemi. S rozšířením internetu jsou navíc dostupná pro stále větší množství lidí. S tímto rozšířením se proměnilo také sebezpojetí osobností zastupujících různé formy alternativně-spirituálních praktik: v minulosti se většina z nich nepovažovala za náboženské, nebo toto označení vysloveně odmítali, zatímco v dnešní době se často setkáváme s vytvářením organizovaných skupin okolo charismatických vůdčích osobností, učitelů či průvodců a také s pokusy o jejich zařazení mezi oficiální církve. Hlavní proměnou od 90. let je nicméně důraz na individuální potřeby a prospěch jednotlivce, ať už samostatně nebo v rámci skupiny, což lze považovat za všeobecně příznačný aspekt současné alternativní spirituality i postmoderní společnosti.

První panel „Spiritualita v Česku“ otevřel Tomáš Havlíček z Přírodovědecké fakulty UK s příspěvkem „Regionální diferenciacie alternativní religiozity Prahy“. Ve své prezentaci se zabíral výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, z nichž vyplynul stoupající zájem o spiritualitu osobního prožívání, tj. duchovní život založený na vlastních prožitcích bez tradiční autority (např. v podobě kněžích nebo posvátných textů). Největší líhni nových zájemců o tento typ spirituality jsou satelitní městečka okolo velkých měst. Lidé žijící na těchto místech se pohybují v jakémsi meziprostoru, v němž je stále snadno dostupná nabídka specializovaných obchodů či alternativně-spirituálních služeb města, a zároveň tráví velkou část svého času blízko přírody nebo ve svých domovech, kde se mohou pohodlně věnovat své individuální duchovní praxi. Vedoucí samostatného oddělení církvi při Ministerstvu kultury ČR Petr Šimůnek následně hovořil o podmínkách registrace alternativních náboženských společností v České republice a Lenka Jedličková z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci prezentovala dosavadní výsledky svého probíhajícího výzkumu mezi vysokými manažery a tzv. „korporátního šamanismu“.

Vcelku kontrastně ke spiritualitě měst působily následující příspěvky z terénních výzkumů v ekologicky zaměřených komunitách. Marta Kolářová ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR s příspěvkem „„Eko-bio-ezo“: instituce a diskurzy alternativní spirituality ve vztahu k environmentalismu“ představila sociologický pohled na průniky náboženství a ekologie, podepřený výsledky vlastního terénního výzkumu na ekologických workshopech, online ekosummitech a dalších ekologických akcích. Z úrovně jednotlivců se příslušnost k „ekospiritualitě“ nejčastěji projevuje jako každodenní aktivismus v podobě vegetariánství a veganství, zero waste životního stylu, minimalizace užívání fosilních paliv a dalších neobnovitelných zdrojů, pěstování vlastních surovin apod. Komunity a instituce

pro tyto individuální aktivisty pak vznikají spíše v online prostředí, kde se mohou setkávat lidé z celého světa. Příklad „offline komunity“ obdobně smýšlejících lidí následně prezentoval Patrik Chmel z Husitské teologické fakulty UK ve svém příspěvku o způsobu života v komunitě SpoluZemě Vrábsko, jejímž cílem je zbudování soběstačné ekovesničky a ustavení pravého komunitního života podle Morgana Scotta Pecka.

Velký ohlas ze strany publika měla případová studie Heleny Dyndové vyučující na Filozofické fakultě UK z největšího festivalu duchovního hledačství a prožívání ve střední Evropě s názvem „Healing Festival“. Ve svém příspěvku hovořila o průběhu festivalu, jeho specifikách (např. prodeji pouze veganské stravy a nealkoholických nápojů) a velmi bohatém programu, v němž nechyběly meditace, cvičení a otužování, přednášky o vztazích, léčení, životu v harmonii apod. Velký důraz byl kladen na prožitkový aspekt – součástí programu bylo množství workshopů s tancem, vizualizacemi, uvolňováním hlasu a těla, tabákové ceremonie a další rituály. Nabízených aktivit bylo ale příliš na to, aby je účastníci mohli všechny stihnout – tento aspekt nicméně utváří individuální festivalový zážitek pro každého jednotlivce a je tedy zcela v souladu s jedním z hlavních pilířů alternativní spirituality, tj. svobodou volby. Následná diskuze se týkala zejména konzumerismu, byznysu a pojetí peněz jakožto formy energie v rámci alternativní spirituality, čímž bylo částečně předestřeno téma třetího panelu nazvaného „Učení a praxe, učení versus praxe.“

Příspěvky třetího panelu byly stejně pestré jako praxe alternativní spirituality. Patrik Ismael Májovský z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity hovořil v příspěvku s názvem „Démon můj milenec: Orgie, sexuální mágia a mysticismus v epicentre alternativnej spirituality“ o sémiotice a možných přístupech k výzkumu těchto okrajových religionistických témat. Téma sexuality v rámci spirituality bývá často „nadinterpretované“, přestože v mnoha praktikách stojí v samotném jádru a je konceptuálně využíváno jako forma energie. Zuzana Marie Kosticová z Husitské teologické fakulty UK navázala s příspěvkem „K ideji ‚energie‘ v současné alternativní spiritualitě“, ve kterém se věnovala různým přístupům k tomuto pojmu, a to v přímém spojení s alternativní spiritualitou, ale i v jeho širším významu v rámci současné populární kultury nebo v běžné řeči. V alternativně-spirituálním žargonu se rozlišuje mnoho druhů energie jako např. vysoká a nízká, mužská a ženská, léčivá nebo naopak toxická a další. Spolu s holismem a konceptem individuální duše je pojem energie podle Kosticové „jedním ze tří doktrinárních rysů alternativní spirituality“ a dává alternativní spiritualitě panentheistický charakter. Nadužívání až jistou devalvací tohoto pojmu badatelka vnímá jako znak jeho důležitosti ve společnosti dneška, která je alternativní spiritualitou silně ovlivněná. První den konference uzavřel její kolega z Husitské teologické fakulty UK

Jiří Motl s příspěvkem „Kvantová fyzika a její tematizování v souvislosti s náboženstvím a spiritualitou“, jehož ústřední otázka zněla „Kde končí věda a začíná alternativní spiritualita (a naopak)?“. V odpovědi hovořil o důležitosti vymezení pevných hranic mezi vědou a náboženstvím, přestože je v současnosti patrný vzájemný vliv a inspirace mezi těmito kategoriemi. Tuto problematiku v jejich přínosech i úskalích ilustroval na příkladu tzv. nové vědy, a sice pokusu o přemostění kvantové fyziky a alternativní spirituality.

Druhý den konference započal panelem s názvem „Psychedelická spiritualita“, jehož obsah opět zajistil vysokou návštěvnickou účast. Panel otevřel Filip Tylš ze 3. lékařské fakulty UK příspěvkem „Inspirace tradičními rituálními přístupy v klinickém přístupu psychedeliky asistované terapie“, ve kterém posluchačům přiblížil historický vývoj psychedelické léčby duševních poruch, její průběh, specifika i význam rituálních prvků v tomto typu terapie. Odezvou bylo velké množství dotazů mířených převážně na praktické aspekty této léčby, jako je její náročnost, délka nebo cena. Následoval příspěvek pracovníka České psychedelické společnosti Jana Blahůška o užívání psychedelik v rámci západního „bítnického“ buddhismu, ale také v kontextu různých buddhistických škol, které se k psychedelikům staví převážně kladně a v přiměřeném množství je považují za přijatelnou pomůcku ve své praxi. Teoretický úvod doplnily dvě příkladové studie z amazonského prostředí: Dagmar Civišová a Lucie Remešová z Fakulty humanitních studií UK se podělily o své zkušenosti s rituálem kambo a ayahuascaou. Oba příspěvky srovnávaly domácí užívání psychedelik s evropskými podobami těchto ceremonií a dotýkaly se problémů domorodců způsobených vývozem a kupčením s těmito látkami.

Jistou pachutí zanechal také první příspěvek dalšího panelu „Na hranicích alternativní spirituality“, ve kterém Jitka Schlichtsová z Evangelické teologické fakulty UK představila svou investigaci kauz spjatých s ústřední postavou společenství „Cesta Guru Járy“. Vedle několika obvinění ze znásilnění a zneužívání vysokoškolských titulů k šíření tohoto učení v příspěvku shrnovala také pochybné obhajoby ze strany společenství, v nichž docházelo k překrucování náboženských praktik tantry. Obdobně obsáhlé byly i následující příspěvky: Klára Kubálková z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci představila výsledky svého výzkumu o možných důvodech upozadění společenství Vesmírných lidí na základě analýzy textových zápisů z kontaktů od vesmírných lidí podle teorie přenosu kulturních představ Pascala Boyera. Panel uzavřel Lukáš de la Vega Nosek vyučující na Husitské teologické fakultě UK s příspěvkem „Islám v hávu esoterismu, maurské moudrosti a kemetismu: příklad *Moorish Science Temple of America* a jeho odnože *Clock of Destiny*“, jež je jedním

z nejstarších nových náboženských hnutí inspirované afroamerickým islámem.

Účastníci, kteří sečkali až do konce konference, měli mimořádnou příležitost zakusit alternativní spiritualitu zblízka v závěrečném příspěvku Hany Magdoňové z Fakulty výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně „Eurydika: Percepční multistabilita liminálních zkušeností v uměleckém výzkumu“, který byl svou formou stylizován do umělecké performance s meditací a poslechem hudby. Pro většinu zúčastněných to byl zcela nový a překvapivě příjemný zážitek, po němž došlo k téměř jednohlasné shodě, že takovéto ukázky z praxe by měly být součástí dalších podobných (ne-li dokonce všech) konferencí. Pořadatelé na závěr předeslali, že se již brzy budeme moci těšit na pokračování tohoto rozmanitého, obohacujícího a zdařilého setkání. Spolupořadatelka Helena Dyndová zpětně poznamenala: „My tuto konferenci chtěli udělat proto, abychom propojili české badatele a badatelky, kteří se zajímají o alternativní spiritualitu. Vzhledem k tomu, jak je to široké, dynamicky se vyvíjející pole výzkumu, které přesahuje do mnoha dalších oblastí, není v silách jednoho člověka mít přehled o všem. Doufáme, že se z této konference časem stane pravidelná událost, každoroční setkání a místo pro sdílení nových poznatků z našich výzkumů.“

Konferenční příspěvky budou postupně publikovány v blízkých vydáních religionistických časopisů *Central European Journal for Contemporary Religion* (CEJCR) a *Religio: Revue pro religionistiku*.